

ГЕЛЬМІНТОФАУНА М'ЯСОЇДНИХ ТВАРИН В УМОВАХ ОДНООСІБНИХ ГОСПОДАРСТВ ТРОСТЯНЕЦЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Б. С. Морозов, аспірант*

Сумський національний аграрний університет

*Науковий керівник - д.вет.н., професор А. В. Березовський

У статті наведені дані щодо зараження собак збудниками гельмінтозів в одноосібних господарствах Тростянецького району Сумської області. За результатами досліджень встановлено, що зараженість собак кишковими гельмінтами досягає 48,4 %. Гельмінтози реєстрували у вигляді як моно, так поліінвазій. Переважна більшість збудників гельмінтозів належала до класу *Nematoda*.

Екстенсивність токсокарозної інвазії становила 8,3 %, токскаррозної — 21,4 %, трихуридозної — 39,1 %, капіляріозної — 4,5 %, унцинаріоз виявляли у 13,4 % досліджених тварин. Екстенсивність дипілідіозної інвазії становила 6,0 %.

У тварин реєстрували наступні види гельмінтів — *Toxocara canis*, *Toxascaris leonine*, *Uncinaria stenocephala*, *Trichuris vulpis*, *Capillaria plica*, *Dipylidium caninum*.

Ключові слова: гельмінтози, м'ясоїдні тварини, одноосібні господарства, нематоди, цестоди, інтенсивність інвазії, екстенсивність інвазії, токсокароз, токскарроз, трихуридоз, капіляріоз, унцинаріоз, дипілідіоз.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Гельмінтози собак мають широке поширення і займають значне місце серед інших захворювань, створюючи напружену епізоотичну та епідеміологічну ситуацію в містах і селах.

В даний час стало популярним розведення собак та котів елітних порід, власники яких об'єднуються в клуби. Ці тварини регулярно беруть участь у виставках, переміщуються по країні і за кордон, тому їх господарі змушені проводити комплекс профілактичних заходів, що включає дегельмінтизацію [1, 3, 4, 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Разом з тим, в останні десятиріччя в силу різних об'єктивних і суб'єктивних обставин цим тваринам в ветеринарії відводилося другорядне значення в порівнянні з сільськогосподарськими. Проводилася недостатня кількість наукових досліджень направлених на вивчення інфекційної та інвазійної патології даних тварин, була відсутня спеціалізація в підготовці ветлікарів - кінологів, як наслідок не розроблялися ефективні способи діагностики, лікування і профілактики захворювань у собак.

В даний час спостерігається зростання чисельності собак, головним чином за рахунок тварин, що належать приватним власникам. Збільшення кількості собак не тільки домашніх, але і безпритульних, призвело до поширення інвазійних хвороб.

Економічні збитки в собаківництві при інвазійних хворобах досить важко вираховувати в матеріальному плані, але вони чітко проявляються в уповільненому рості і розвитку хворих цуценят з моменту народження до року. Це пов'язано з втратою поживних речовин – вітамінів, мікро- і макроелементів, так необхідних для розвитку молодого організму [2, 7].

Інвазуючи організм хазяїна, гельмінти, як біологічні подразники, спричиняють на нього антигенну, механічну, токсичну, інокуляторну та трофічну дії, внаслідок чого проявляється відповідна реакція організму.

За даними сучасної науки, антигенна дія гельмінтів розглядається як провідний фактор у патогенезі гельмінтозів. Внаслідок взаємодії хазяїна і гельмінта у інвазованих тварин виникає явище сенсibiliзації

(підвищеної збудливості) організму дорослими гельмінтами, продуктами їх обміну і розпаду личинкових стадій гельмінтів, які мають антигенні властивості [1, 2, 6].

Міграція личинок гельмінтів по судинній і лімфатичній системах, внутрішніх органах організму хазяїна супроводжується порушенням цілісності й травматизацією тканин, розривом капілярів та патологічними змінами в органах і тканинах.

Слід також враховувати те, що собаки є джерелом інвазії багатьох паразитарних хвороб сільськогосподарських тварин, не є виключенням і людина. Найбільшу небезпеку становлять інвазовані бродячі собаки.

Інтенсивність екскреції яєць статевозрілими гельмінтами, що мешкають в кишковокишковому тракті тварин, стійкість яєць у зовнішньому середовищі є визначальними факторами поширення інвазії. Обстеженнями проведеними в різних країнах, встановлена значна забрудненість ґрунту в населених пунктах яйцями гельмінтів, з коливаннями від 2,9 до 60 % позитивних проб [2, 3, 9].

Так, результати санітарно-гельмінтологічних досліджень ґрунту на території області свідчать про значний ризик зараження людей токсокарозом. Рівень забрудненості ґрунту яйцями геогельмінтів коливається в межах 3–9 %, у той же час від 29 до 48 % проб ґрунту з виявленими збудниками паразитозів містять яйця токсокар; у ґрунті на території дитячих закладів їх частка досягає 58–67 %, на дитячих майданчиках житлових будинків – 90 %, на пляжах – від 86 до 100 % позитивних проб. Чинниками передачі є забруднені яйцями токсокар ґрунт, шерсть тварин, предмети догляду за ними, овочі, столова зелень, руки [4, 5, 9].

Знання видового складу гельмінтів у собак, вивчення поширення гельмінтозів, екстенсивності і інтенсивності інвазії, а також вікової та сезонної динаміки необхідно для визначення епізоотології гельмінтозів домашніх м'ясоїдних тварин і епідеміології інвазійних хвороб. Це допоможе більш правильно і ефективно проводити профілактичні та лікувальні заходи за даних паразитозів.

Метою даних досліджень було з'ясувати епізоотологічну ситуацію щодо інвазійних хвороб собак в Тростянецькому районі Сумської області.

Матеріали і методи досліджень. Роботу виконували упродовж 2017 року в умовах одноосібних господарств Тростянецького району, Сумської області та в

умовах лабораторії кафедри епізоотології та паразитології.

Копроовоскопічні дослідження проводили флотаційним методом за Котельниковим-Хреновим, з використанням розчину нітрату амонію. Всього було досліджено 67 проб фекалій від собак різних вікових категорій.

Результати власних досліджень. Встановлено, що собаки одноосібних господарств Тростянецького району на 48,4 % заражені кишковими гельмінтами. Гельмінтози реєстрували у вигляді як моно так полі інвазій. Переважна більшість збудників інвазій належала до класу *Nematoda*.

Тварини на 18,3 % були заражені токсокарозом —

збудник *Toxocara canis*, родина *Anisakidae*, максимальна інтенсивність токсокарозої інвазії досягала 39,3 екз./яєць в одній краплі флотаційного розчину (рис. 1).

Яйця *Toxascaris leonine*, родини *Ascaridae*, виявляли в 21,4 % досліджених проб, інтенсивність інвазії коливалась від 1,9 до 27,6 екз./яєць в одній краплі флотаційного розчину.

Екстенсивність трихуринової інвазії становила 39,1%, збудник *Trichuris vulpis*, родина *Trichuridae*, інтенсивність інвазії становила 27,9 3 екз./яєць в одній краплі флотаційного розчину (рис. 2).

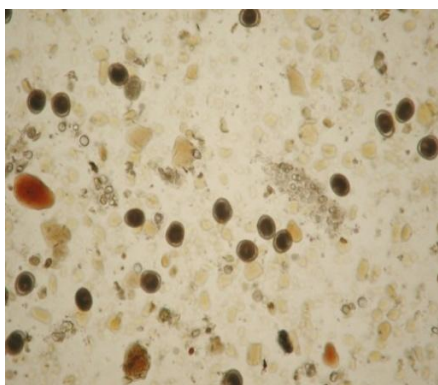

Рис. 1. Яйця *Toxocara canis*

Рис. 2. Яйця *Trichuris vulpis*

Слід зазначити, що у 4,5 % собак реєстрували капіляріоз. Яйця гельмінта *Capillaria plica* виявляли саме у тих тварин, яких господарі використовували для полювання, що на нашу думку пояснюється більш вірогідним контактом з проміжним хазяїном, що підвищує можливість зараження. Інтенсивність капіляріозної інвазії досягала значення 6,9 екз./яєць в одній краплі флотаційного розчину.

Унцинаріозом було заражені 13,4 % тварин, збудник *Uncinaria stenocephala*, родина *Ancylostomidae*. Інтенсивність унцинаріозної інвазії коливалась в межах 0,6–16,3 екз./яєць в одній краплі флотаційного розчину (рис. 3).

Також у собак виявляли членики та кокони з яйцями *Dipylidium caninum*, родина *Dipylidiidae*, клас *Cestoda*, екстенсивність інвазії становила 6,0 % (рис. 4).

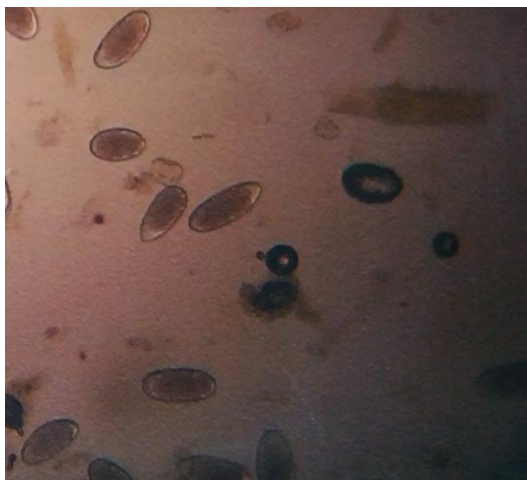

Рис. 3. Яйця *Uncinaria stenocephala*

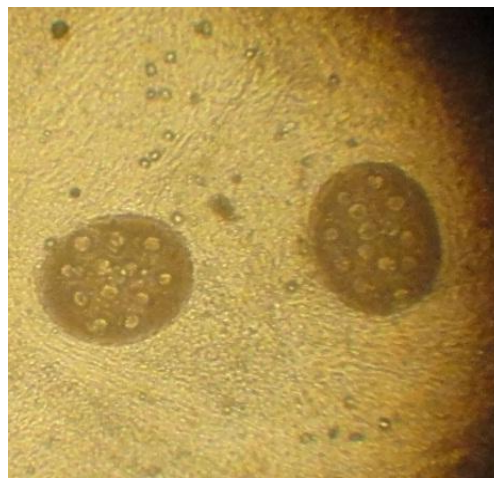

Рис. 4. Кокони з яйцями *Dipylidium caninum*

У 2,9 % дослідних тварин виявляли яйця теній, видову належність яких встановити дуже складно.

Висновки. 1. Результатами проведених досліджень встановлено, що собаки одноосібних господарств Тростянецького району на 48,4 % заражені кишковими гельмінтами. Гельмінтози реєстрували у вигляді як моно так поліінвазій. Переважна більшість збудників інвазій належала до класу *Nematoda*.

2. При визначенні видової належності паразитів було

з'ясовано, що у тварин, які належать власникам приватних господарств Тростянецького району реєстрували наступні види гельмінтів — *Toxocara canis*, *Toxascaris leonine*, *Uncinaria stenocephala*, *Trichuris vulpis*, *Capillaria plica*, *Dipylidium caninum*.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть скеровані на визначення видового складу гельмінтофауни собак у віковому та сезонному аспекті.

Список використаної літератури:

1. Бодня Е. И., Замазий Т. Н. Токсокароз — паразитарное заболевание животных и человека. *Журнал сучасного лікаря. Мистецтво лікування*. 2006. № 6 (32). С. 57–59.
2. Дахно І. С., Дахно Ю. І. Екологічна гельмінтологія. Навчальний посібник. Суми: Козацький вал, 2010. С. 77–82.
3. Дубина І. Н. Гельминтозы собак: монография. Витебск: УО ВГАВМ, 2006. 200 с.
4. Есаулова Н. В. Гельминтозы собак и кошек, опасные для человека и их диагностика. *Ветеринария*, 2000. № 6. С. 22–28.
5. Лысенко А. Я., Владимиров Н. Г., Кондрашина А. К. Клиническая паразитология Женева, 2002. С. 65–66.
6. Павленко С. В. Гельминтозы собак міських популяцій: поширення, терапевтична та імунологічна оцінка комплексної терапії: автореф. дис. ... канд. вет. наук: спец. 16. 00. 11. «Паразитологія, гельмінтологія». Х., 2004. 20 с.
7. Сорока Н. М., Дахно Ю. І. Гельмінтофауна собак центральної частини України. *Науковий вісник НУБіП України*. К., 2010. Вип. 151. Ч. 2. С. 176–178.
8. Сулейманова Г. Ф. Зараженность плотоядных различными видами паразитов. Методы повышения продуктивных и защитных функций организма животных в РБ. Уфа, 2000. С. 213–214.
9. Черкасский Б. Л. Понятие «риск» в эпидемиологии. *Эпидемиология и инфекц. болезни*. 2006. № 4. С. 5–10.

References:

1. Bodnya E. I. Toksokaroz - parasitic disease of animals and humans, *Magazine of modern physician. Art of treatment*, 2006, No. 6 (32), pp. 57-59. (in Ukraine)
2. Dakhno I. S. *Ecological Helminthology*. Textbook Sumy: Cossack, 2010, pp. 77-82. (in Ukrainian)
3. Dubina I. N. *Helminthiasis of dogs: a monograph*. Vitebsk: UHVHABM, 2006, p. 200. (in Russian)
4. Yesaulova N.V. *Helminthiasis of dogs and cats dangerous to humans and their diagnostics*. Veterinary science, 2000, №6, pp. 22-28. (in Russian)
5. Lysenko A.Ya. *Clinical parasitology*. Geneva, 2002, pp. 65-66.
6. Pavlenko S.V. *Helminthosis of dogs of urban populations: distribution, therapeutic and immunological evaluation of complex therapy: author's abstract. dis ... Candidate vet Sciences: special 16. 00. 11. "Parasitology, Helminthology"*, 2004, p. 20. (in Ukrainian)
7. Soroka N. M. Helminthofauna of dogs of the central part of Ukraine. *Scientific Bulletin of NUBiP of Ukraine*, 2010- Vip. 151, Ch. 2, pp. 176-178. (in Ukrainian)
8. Suleymanova G.F. Infection of carnivores by various species of parasites. *Methods of increasing the productive and protective functions of an organism of animals in the Republic of Belarus*, 2000, pp. 213-214. (in Russian)
9. Cherkassky B. L. *The concept of "risk" in epidemiology*, 2006, No. 4. – pp. 5-10. (in Russian).

Морозов Б. С. Гельминтофауна мясоедных животных в условиях одноособных хозяйств Тростянецкого района Сумской области.

В статье приведены данные по заражению собак возбудителями гельминтозов в единоличных хозяйствах Тростянецкого района Сумской области. По результатам исследований установлено, что зараженность собак кишечными гельминтами достигает 48,4%. Гельминтозы регистрировали в виде как моно, так полиинвазий. Подавляющее большинство возбудителей гельминтозов принадлежала к классу Nematoda.

Экстенсивность токсокарозной инвазии составила 8,3%, токсаскарозной — 21,4%, трихуриозной — 39,1 %, капилляриозной — 4,5 %, унцинариоз регистрировали в 13,4 % исследованных животных. Экстенсивность дипилидиозной инвазии составила 6,0 %.

У животных обнаружили следующие виды гельминтов — *Toxocara canis*, *Toxascaris leonine*, *Uncinaria stenocephala*, *Trichuris vulpis*, *Capillaria plica*, *Dipylidium caninum*.

Ключевые слова: гельминтозы, плотоядные животные, единоличные хозяйства, нематоды, цестоды, интенсивность инвазии, экстенсивность инвазии, токсокароз, токсаскароз, трихуриоз, капилляриоз, унцинариоз, дипилидиоз.

Morozov B. S. Helminth fauna of carnivorous animals in conditions of single-family farms of Trostyanets district of Sumy region.

The article presents data on the infection of dogs with helminthosis pathogens in the sole enterprises of the Trostyanetsky district of the Sumy region. According to the results of the research, it was found that the infection of the dogs with intestinal worms is 48.4 %. Helminthosis were recorded as mono-invasions. The vast majority of helminthosis pathogens belonged to the Nematoda class.

The extensiveness of the toxocarosis invasion was 8.3 %, toxascarosis — 21.4 %, trichourosis — 39.1 %, capillariosis — 4.5 %, uncinariosis detected in 13.4 % of the examined animals. The severity of the dipilidiosis invasion was 6.0 %.

The following types of helminthosis were recorded in animals: *Toxocara canis*, *Toxascaris leonine*, *Uncinaria stenocephala*, *Trichuris vulpis*, *Capillaria plica*, *Dipylidium caninum*.

Keywords: helminths, carnivore, individual farms, nematodes, cestodes, intensity invasion, extensivity invasion, toxocarosis, toksaskarosis, tryhurosis, kapillariosis, uncinariosis, dypilidiosis.